

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kansanopistojen valtionavusta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kansanopistojen valtionapulainsäädäntö saatettavaksi vastaamaan koulujärjestelmän ja yhteiskunnan kehityksen johdosta muuttuneita olosuhteita. Ero varsinaisen kansanopiston ja kansankorkeakoulun välillä ehdotetaan poistettavaksi. Kansanopistot tai niiden kurssit voisivat kuitenkin edelleenkin pohjautua erilaiselle pohjakoulutustasolle.

Valtionapujärjestelmä ehdotetaan muutettavaksi osittain suoriteperusteiseksi. Suoriteperusteena olisi opiston opiskelijaviikkojen määrä. Noin 84 prosenttia valtionavusta maksettaisiin kuitenkin edelleen menoperusteisena. Valtion-

apuprosentiksi ehdotetaan yhtenäisesti 80 %. Valtakunnallisesti merkittävää kokeilua varten ehdotetaan myönnettäväksi harkinnanvaraista valtionapua.

Säännös opiskelijamäärän alarajasta poistuisi ja sen korvaisi säännös opetuksen enimmäismäärästä opiskelijaviikkoa kohti. Perusoppijakson vähimmäispituus alenisi 12 työviikkoon ja kurssien kolmeen päivään.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan työvuoden 1984—1985 alusta, mutta valtionavun osalta vasta tilivuoden 1985 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

Aikuiskoulutuksen kehittämisen vaatimus on viime vuosina noussut kaikissa maissa esille sangen voimakkaana, mistä osoituksena on muun muassa Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO:n yleiskokouksen 19. istunnossa 26 päivänä marraskuuta 1976 hyväksytty suositus aikuiskasvatuksen kehittämiseksi. Yhteiskunnallisten muutosten nopeutuminen asettaa yhä suurempia vaatimuksia ihmisten koulutustasolle ja tekee välttämättömäksi niin sanotun jatkuvan koulutuksen periaatteen soveltamisen.

Meidän maassamme on viime vuosina koulujärjestelmää kehitetty voimakkaasti. Erityisesti on mainittava peruskoulu-uudistus ja keskiasteen uudistus. Kansanopistolainsäädäntö periytyy peruskoulua edeltäneeltä ajalta ja on siten vanhentunut.

Kansanopistojen nykyinen valtionapujärjestelmä on menoperusteinen, työläästi toteutettava ja byrokraattinen. Se sitoo kohtuuttomasti työvoimaa opistoissa ja valtion hallinnossa sekä aikaansaa viivästymisiä valtionapujen maksatuksessa.

Kansanopistoja on maassamme 89, joista varsinaisia kansanopistoja 47, kansankorkeakouluja 11 sekä opistoja, joissa on sekä varsinainen kansanopisto että kansankorkeakoulu, 31. Kansanopistoista on grundtvigilaisia 35, kristillisiä 38, järjestöopistoja 13 ja erityisopistoja 3. Työvuonna 1982—83 opiskeli opistojen perusoppijaksoilla yhteensä 6 944 opiskelijaa ja lyhytkursseilla 32 509 opiskelijaa.

Kansanopistot saavat valtionapua kansanopistojen valtionavusta annetun lain (556/69) mukaan todellisiin ja hyväksytyihin menoihinsa seuraavasti: Rehtorin ja opiston laatuun ja laajuuteen katsoen tarpeellisiksi katsottavien opettajien rahana maksettaviin palkkoihin, tuntiopettajien ja luennoitsijoiden palkkioihin sekä palk-

kausten perusteella kunnalliselle eläkelaitokselle suoritettaviin maksuosuuksiin saadaan valtionapua 90 prosenttia. Muun opistotyötä varten tarvittavan henkilökunnan rahana maksettuihin palkkoihin ja palkkausten perusteella kunnalliselle eläkelaitokselle maksettaviin maksuosuuksiin, tuntiopettajien ja luennoitsijoiden matkakustannuksiin ja päivärahoihin sekä edellä mainittujen palkkausten osalta työnantajana suoritettuihin tapaturmavakuutus-, työttömyysvakuutus- ja sosiaaliturvamaksuihin on valtionapu 70 prosenttia. Samoin saadaan 70 prosentin valtionapua opiston huonetilojen vuokriin ja omien rakennusten ja huoneistojen vuokra-arvoihin, kohtuullisiin lämmitys-, vedenhankkimis- ja sähkömenoihin, kirjastosta, opetusvälineiden ja opistokaluston hankkimisesta, vuokraamisesta ja kunnossapidosta sekä niiden palovakuutuksesta, yleisestä terveydenhoidosta ja oppilaitoksen toimintaa koskevista ilmoituksista sekä painatustöistä aiheutuviin kohtuullisiin menoihin sekä vähintään viisi päivää kestävien lyhytkurssien edellä mainittuihin menoihin. Itsenäisenä toimiva kansankorkeakoulu saa 10 prosenttia lisäavustusta muun henkilökunnan palkkoihin, palkkausten perusteella kunnalliselle eläkelaitokselle suoritettaviin maksuosuuksiin, tuntiopettajien ja luennoitsijoiden matkakustannuksiin ja päivärahoihin sekä kirjastosta, opetusvälineiden hankkimisesta ja painatustöistä aiheutuviin menoihin. Jos opisto toimii syrjäisellä tai vähävaraisella paikkakunnalla tai jos sen taloudellinen asema muista syistä on heikko, voi valtioneuvosto myöntää sille lisäavustusta enintään 15 prosenttia muihin edellä mainittuihin menoihin paitsi rehtorin ja opettajien palkkoihin sekä tuntiopettajien ja luennoitsijoiden palkkioihin ja näiden palkkausten perusteella kunnalliselle eläkelaitokselle maksettaviin maksuosuuksiin. Alkava opisto saa kahtena ensimmäisenä toimintavuotenaan vain puolet edellä mainitusta valtionavusta, jollei sille ole myönnetty syrjäisen tai vähävaraisen sijaintialueen takia tai muusta syystä johtuvan heikon taloudellisen aseman perusteella alusta alkaen täysimääräistä valtionapua.

Varsinainen kansanopisto on säädetty oppivollisuuden suorittamisen pohjalle ja kansankorkeakoulu taas on rakentunut varsinaisen kansanopiston tai muuten saavutetun saman sivistysmäärän pohjalle. Tällaisena muuten saavutettuna vastaavana sivistysmääränä on pidetty muun muassa keskipolun tutkintoa. Peruskoulun toteuttaminen on luonut uuden tilanteen, joka on vienyt pohjan edellä mainitulta jaolta.

Lakiehdotuksen tavoitteena on saattaa kansanopistojen valtionapujärjestelmä nykyaikaiselle kannalle muuttamalla se osittain suoriteperusteiseksi, lisäämällä kansanopistojen liikkumavapautta sekä saattamalla säännökset vastaamaan koulujärjestelmän muuttumisen johdosta syntyneitä uutta tilannetta. Valtionavun määrä yhtenäistetään 80 prosentiksi.

Lakiehdotuksen tärkein uudistus on valtionapujärjestelmän uudistaminen. Sen tavoitteena on 1) saada aikaan järjestelmä, joka olisi omiaan kannustamaan opistoja säästäväisyyteen ja taloudelliseen tehokkuuteen, 2) vähentää valtionapujen maksatukseen liittyvää yksityiskohtaista tarkastustyötä muuttamalla paljon työtä vaativat kustannuserät laskennallisiksi eriksi ja 3) lisätä opistojen liikkumavapautta taloudellisessa suunnittelussaan ja hankinnoissaan.

Suoriteperusteisen valtionavun osuus opistojen kokonaisvaltionavusta olisi laskelmien mukaan noin 16 prosenttia. Siltä osalta uusi valtionapujärjestelmä jossakin määrin suosisi tehokkaasti toimivia opistoja. Osa pienistä opistoista toimii vanhoissa ja lämpötaloudellisesti heikoissa rakennuksissa. Myös monissa suuremmissa opistoissa esiintyy rakenteellisia puutteita, jotka nostavat lämmityskustannuksia. Lämmityskustannusten sisällyttäminen suoriteperusteisen valtionavun piiriin edellyttää sitä, että kansanopistojen lämpötaloudellisiin perusparannuksiin kiinnitetään nykyistä paljon enemmän huomiota.

Kansanopistojen jako varsinaisiin kansanopistoihin ja kansankorkeakouluihin ehdotetaan poistettavaksi. Yhtenäiseksi nimitykseksi ehdotetaan kansanopisto. Lakiehdotuksen mukaan ei enää säädettäisi perusoppijakson ja kurssien vähimmäisopiskelijamääristä, vaan opiston vuotuisen opiskelijaviikkojen vähimmäismäärästä, joka sidottaisiin opiston vahvistettuun opiskelijapaikkalukuun, sekä annettavan opetuksen enimmäismäärästä opiskelijaviikkoa kohti. Tämän johdosta saavutettaisiin joustava ja tehokas toiminnan sääntely ja kannustettaisiin opistoja suurempaan tehokkuuteen. Valtakunnallisesti merkittävää kekeilua varten ehdotetaan voitavaksi myöntää valtionapua.

Myöhemmin, kun taloudellinen tilanne sallii, on mahdollista ottaa harkittavaksi, voidaanko kansanopistoille opintokeskusten tapaan antaa oikeus saada valtionapua myös matkakustannusten korvaamiseen alle neljä viikkoa kestävien kurssien opiskelijoille.

2. Asian valmistelu

Aikuiskoulutuksen kehittäminen perustuu valtioneuvoston periaatepäätökseen vuodelta 1978. Tämän nojalla asetettiin väliaikainen kehittämisorganisaatio vuonna 1979. Siihen kuuluu aikuiskoulutuksen johtoryhmä ja aikuiskoulutuksen neuvottelukunta. Näiden alaisina on toiminut joukko toimikuntia, joista yksi oli vuoden 1979 kansanopistotoimikunta. Toisessa mietinnössään 31 päiväältä maaliskuuta 1983 (komiteamietintö 1983:37) toimikunta teki ehdotuksen uudeksi laiksi kansanopistojen valtionavusta. Se on tämän esityksen perustana.

Vuoden 1979 kansanopistotoimikunnan mietintö kävi lävitse laajahkon lausuntokierroksen. Lakiehdotus on valmisteltu opetusministeriössä, ja sitä laadittaessa on pyritty ottamaan huomioon myös lausuntokierroksen tulokset.

Mietinnöstä antoivat lausuntonsa valtiovarainministeriö, aikuiskoulutuksen johtoryhmä, aikuiskoulutuksen neuvottelukunta, kouluhallitus, ammattikasvatushallitus, Pohjois-Karjalan lääninhallitus, Turun ja Porin lääninhallitus, Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö, Suomen Kansanopistoyhdistys, Finlands svenska folkhögskolförning, Aikuiskasvatusopistojen toimenhaltijaliitto, Opettajien Yhteisjärjestö, Svenska Finlands folkting, Kirkon kasvatusasiain keskus, Klubi 77, Svenska Österbottens folkhögskola-folkakademi ja Evangeliska folkhögskolan i Österbotten.

3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole organisatorisia eikä välittömiä henkilöstövaikutuksia. Välillisesti sen toteutuminen saattaa jossakin määrin helpottaa vallitsevaa henkilöstöpulaa valtionapumenettelyn yksinkertaistumisen vuoksi. Koska vaikeavammaiset on saatettava tasa-arvoiseen asemaan myös kansanopisto-opiskelussa, tarvitaan 2 §:n perustelujen mukaan viisi uutta opiskelija-avustajaa.

Esityksen aiheuttamia varsinaisia uusia valtionapuun oikeuttavia menoeriä ovat toimistomenot. Lisäksi kansanopistoille voitaisiin myöntää kokeiluvaltionapua. Vaikea on arvioida lain aiheuttamaa pyrkimystä suurempaan säästäväisyyteen, joka ajan mittaan aiheuttaa valtionavun säästymistä. Lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin mukaan myönnettävät luvat opetuksen enimmäismäärän ylitykseen esimerkiksi vaikeavammaisten opetuksen ja joidenkin taidealojen koulutuksen

osalta eivät lisänne kustannuksia, koska kyseisiä lupia on tähän mennessä myöntänyt kouluhallitus vuodeksi kerrallaan. Käytäntö on perustunut kouluhallituksen omiin ohjekirjeisiin.

Kohtuullisten olettamusten mukaan kolmen päivän kurssien aiheuttamat kustannukset ovat vuodessa noin 600 000 markkaa, voimaantulovuonna 210 000 markkaa. Valtionapu näihin olisi vastaavasti 480 000 ja 175 000 markkaa.

Vaikeavammaisten opiskelijain avustajien lisäämistarve on noin 5 henkilöä, joiden palkkauskustannukset arvioidaan noin 300 000 markaksi.

Kansanopistoille 11 §:n perusteella myönnettävä kokeiluvaltionapu arvioidaan noin 100 000 markaksi vuodessa. Kansalais- ja työväenopistoille myönnettävää kokeiluavustusta varten vuodelle 1984 on varattu 110 000 markkaa.

Toimistokulujen osuus voitaneen arvioida noin 200 000 markaksi valtionapuna.

Esitys aiheuttaa muutoksia valtionavun jakaantumisessa eri kansanopistojen kesken. Säästöä aiheuttava uudistus on edellä mainitun lisäksi itsenäisenä toimivan kansankorkeakoulun lisäavustuksen lakkaaminen. Valtionapumenoja rajoittaa myös opiston ulkopuolella asuvien opiskelijain valtionavullisten opiskelijaviikkojen rajajaminen kolmeen neljäsosaan siten kuin lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentissa sanotaan. Uusi järjestelmä myös rajoittanee ulkopuolisten tuntiopettajien ja luennoitsijoiden käyttöä. Myös on huomattava, että lakiehdotuksen 5 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti vähennetään opistojen valtionapua, mikäli ne eivät ole täyttäneet 4 §:n 6 tai 8 kohdassa asetettuja valtionavun saamisen ehtoja.

Voimassa olevan lain mukaan on alkava kansanopisto kahtena ensimmäisenä toimintavuotena saanut vain puolet täydestä avustuksesta. Kuitenkin on voitu opistolle, joka toimii syrjäisellä tai vähävaraisella seudulla tai jonka asema muista syistä on heikko, myöntää valtionapua alusta alkaen täysi määrä. Säännöksen kumoutuminen ei kuitenkaan vaikuta paljoa, koska toisaalta nykyään uusia kansanopistoja perustetaan äärimmäisen harvoin ja toisaalta oikeus saada täysi valtionapu alusta lähtien on evätty erittäin harvoissa tapauksissa.

Esityksen aiheuttama valtion menojen lisäys jäänee siten noin miljoonaan markkaan, josta voimaantulovuoden osuus on 300 000 markkaa. Tällöin ei ole otettu huomioon pitemmällä aikavälillä syntyvää säästöä. Suhteellinen lisäys lienee siten vuositasolla noin 0,7 prosenttia, josta 0,2 prosenttiyksikköä voimaantulovuonna. Palkka-

kustannusten osuus on vuodessa noin 900 000 markkaa, voimaantulovuonna noin 335 000 markkaa ja valtionapu niihin 720 000 ja 270 000 markkaa.

Vuodeksi 1984 on kansanopistojen valtionapua varten varattu noin 150 miljoonaa markkaa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Kansanopiston määritelmää on selkeytetty ja ilmaistu tämän oppilaitosmuodon sijoittuminen selvästi aikuiskoulutuksen piiriin. Kansanopiston yleissivistävä koulutus jakaantuu yleissivistävää pohjakoulutusta täydentävään ja laajentavaan koulutukseen, yhteiskunnalliseen koulutukseen ja harrastustavoitteiseen koulutukseen. Ammatillissivistävällä koulutuksella tarkoitetaan tässä pykälässä sellaista ammattiin orientoivaa koulutusta, joka ei ole ammatillista perus- tai lisäkoulutusta eikä kuulu keskiasteen koulutukseen, mutta on kuitenkin selvästi suuntautunutta jollekin ammattialalle. Tähän on luettava myös kansanopistoissa toimeenpantava kansalaisjärjestöjen toimihenkilö- ja muu järjestökoulutus, jonka järjestämistä keskiasteen koulutuksena ei voida pitää tarkoituksenmukaisena.

Kansanopisto on sisäoppilaitos. Se merkitsee, että kansanopiston toiminnalle on ominaista koulutustoimintaan liittyvä opiskelijain asuminen opiston opiskelija-asuntolassa. Poikkeustapauksissa tulee kysymykseen asuminen opiston ulkopuolella. Myöskään kurseja ei pidä pääosaltaan rakentaa opiston ulkopuolella asuvien opiskelijain varaan, jotta ei luotaisi järjestelmää, joka tarpeettomasti kilpailee muiden aikuiskoulutusjärjestelmien kanssa. Ulkopuolella asuvien opiskelijain ottamista opiston sisäoppilasluonteen salimissa puitteissa säännellään hallinnollisesti.

Pykäläehdotuksen 2 momentissa tarkoitettu ammatillinen peruskoulutus on tarkoitus asetuksessa säätää luvanvaraiseksi. Luvan myöntäisi kouluhallitus opetusministeriön antamien yleisohjeiden mukaisesti. Näissä yleisohjeissa säädeltäisiin koulutuksen alat, laatu ja laajuus. Niissä myös määrättäisiin opiskelijaksi otettavien ikärajoista ja pohjakoulutusvaatimuksista sekä ammatikasvatushallituksen osallistumisesta opetussuunnitelmien sisällöstä määräämiseen niin kuin asetuksessa säädettäisiin.

Kansanopistoissa järjestettävänä ammatillisena peruskoulutuksena on pidettävä nuorisosihteerin ja -ohjaajan, kirkon nuorisohjaajan, diakonin, kulttuuriohjaajan ja -sihteerin sekä raittiusohjaajan ja -sihteerin koulutusta, kodinhoitajakoulutusta, viittomakielen opettaja- ja tulkikoulutusta sekä edellä mainittuihin rinnastettavaa muuta koulutusta.

Ammatillinen peruskoulutus annetaan kansanopistojen perusoppijaksilla. Sensijaan ammatillinen lisäkoulutus voi tapahtua myös kurssilla, jotka vaihtelevat kestoltaan tarpeen mukaan. Opetusministeriön yleisohjeissa annettaisiin lähempiä määräyksiä myös lisäkoulutuksen toimeenpanemisesta.

Kansanopistojen jakautuminen varsinaiseen kansanopistoon ja kansankorkeakouluun on käynyt tarpeettomaksi ja poistuu.

2 §. Pykäläehdotuksen 1 ja 2 kohdassa on lueteltu ne valtionapuun oikeuttavat menot, joiden perusteella suoritettava valtionapu säilyy menoperusteisena. Nämä menot muodostavat määrällisesti noin 84 prosenttia valtionapuun oikeuttavista käyttömenoista. Ne ovat kuitenkin suhteellisen selkeitä ja verraten vähätöisiä tilitysten laatimisen ja tarkastustoiminnan kannalta. Pykälän 1 kohdassa tarkoitettuun muuhun opistossa tarvittavaan henkilöstöön voidaan kohtuullisessa määrin lukea myös vaikeavammaisten opiskeluaan ja kansanopistoelämään osallistumistaan varten tarvitsemat avustajat. Tällaisten vaikeavammaisten opetusta annetaan muun muassa siihen erikoistuneessa Lehtimäen opistossa. Pykälän 3 kohdassa mainituista menoista valtionapu myönnetään suoriteperusteisesti opiskelijaviikkoa kohti opetusministeriön vahvistaman markkamäärän perusteella.

3 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettujen menojen ja niihin saatavan valtionavun määräämisestä. Opiskelijaviikojen määrä, jonka mukaan valtionapu maksetaan, on summa, joka saadaan siten, että kunkin

perusoppijakson ja kurssin työviikkojen määrä kerrotaan niiden opiskelijamäärillä ja näin saadut tulot lasketaan yhteen. Tällöin työviikko määritellään viisipäiväiseksi. Jos perusoppijakso tai kurssi ei ole tasaviikkopituinen, vajaan viikot yhdistetään viisipäiväisiksi työviikoiksi.

Pykäläehdotuksen 1 momenttiin sisältyy myös säännös, jonka mukaan valtionapuun oikeuttaisiin opiskelijaviikkoihin voidaan lukea vain 3/4 opiston ulkopuolella asuvien opiskelijoiden opiskelijaviikoista. Säännöksen tarkoituksena on jarruttaa mahdollista pyrkimystä käyttää niin sanottua eksternaattipiskelua kohtuuttomassa määrin, koska tästä voisi olla seurauksena kansanopiston sisäoppilaitosluonteen heikentyminen, valtionavun lisääntyminen sellaisten opiskelijain opiskelijaviikoista, jotka aiheuttavat vähemmän kustannuksia, sekä niiden opistojen pääsy erikoisasemaan valtionavun saannissa, joilla on mahdollisuus suuressa määrin ottaa opiston ulkopuolella asuvia opiskelijoita. Nykyisin tällaisia opiskelijoita on muutamissa opistoissa melko paljon.

4 §. Pykäläehdotuksessa luetelluista valtionavun ehtoista 1—4, 9 ja 10 kohdassa mainitut ovat nykyisen lainsäädännön mukaisia, paitsi että ohjesäännön vahvistaminen on muutettu kouluhallitukselta lääninhallituksen tehtäväksi ja 4 kohtaa vastaava säännös on voimassa olevan asetuksen 14 §:ssä. Säännös vähintään kahden vuoden toimimisesta valtionavun saamisen ehtona on poistettu, koska sen merkitystä kansanopiston toiminnan kannalta on nykyaikana vaikea perustella. Vastaavasti on jätetty pois nykyisen lain 5 §:ään sisältyvä säännös puolesta valtionavusta kahtena ensimmäisenä toimintavuotena.

Pykälän 5 kohdan mukaan perusoppijakson vähimmäispituus alenee 12 työviikkoon, mikä on kokeiluluonteisesti ollut väliaikaisella lainmuutoksella (551/80) toteutettuna, ja kurssien vähimmäispituus kolmeen päivään. Opiskelijain vähimmäismäärästä säätäminen on tullut tarpeettomaksi, kun 6 kohdassa säädetään toiminnan vähimmäismäärä opiskelijaviikkoina. Tämä nostaa suurten opistojen käyttötehokkuusvaatimusta huomattavasti nykyisestä, joka on 25, Lapin läänissä 20 opiskelijaa perusoppijaksolla. Uusi säännös edellyttää 24 viikon ajalle kapasiteetin täyskäyttöä tai vastaavasti enemmän työviikkoja. Kohdassa tarkoitettu 24 viikkoa on sama kuin nykyisen lain edellyttämä perusoppijakson vähimmäiskesto. Asetuksella tulee säädettäväksi tarkemmin, miten 6 kohdassa tarkoitettu opiskelijapaikkamäärä vahvistetaan. Tarkoituksena on, että paikkamäärän perustana on asuntolapaikko-

jen määrä, mutta jos opiston opiskelijamäärä on vakiintunut tätä pienemmäksi tai suuremmaksi, voidaan opiskelijapaikkamäärää vahvistettaessa tämä ottaa huomioon.

Opiskelijan tulee 7 kohdan mukaan saada vähintään 25 tuntia opetusta viikossa. Säännös on uusi. Nykyisin on kansanopistojen valtionavusta annetulla asetuksella (4/70) säädetty, että perusoppijaksolla tulee olla vähintään 30 opetusta ja harjoitustuntia viikossa. Tämä säännös ei ole enää ajanmukainen, kun opetus kansanopistoissa on eriytynyt linjoiksi ja erilaisiksi valinnaisiksi aineyhdistelmiksi, ja perusoppijakson rinnalla kursseille on tullut entistä suurempi merkitys. Vähimmäistuntimäärän alentamisen perusteluna on, että nykyaikaiset opetusmenetelmät edellyttävät suuressa määrin myös muunlaista työskentelyä, kuin mitä voidaan kuvata sanalla opetustunti.

Pykälän 8 kohdassa säädetään annettavan opetuksen rajoista. Annettava opetus on sen mukaan suhteutettu opiston opiskelijaviikkojen määrään siten, ettei se saa ylittää 2,4 tuntia opiskelijaviikkoa kohti opistossa, jonka vahvistettu opiskelijapaikkaluku on enintään 60, eikä 2,2 tuntia tätä suuremmissa opistoissa. Ellei pienille opistoille sallittaisi opiskelijamäärään nähden enemmän opetusta, ne eivät voisi järjestää riittävän monipuolista toimintaa. Kaikkein pienimpien opistojen toimintaedellytysten takaamiseksi ehdotetaan lisäksi mahdollisuutta taata 2 800 opetustunnin alaraja siten kuin jäljempänä kerrotaan.

5 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi seuraamuksista, jos kansanopisto ei pysty täyttämään 4 §:n 4, 6 ja 8 kohdan mukaisia valtionavun ehtoja sekä mahdollisista poikkeusluvista. Vaikeissa olosuhteissa toimiville opistoille määräajaksi tai toistaiseksi myönnettävä oikeus opiskelijaviikkojen vähimmäismäärän alentamiseen enintään 650 opiskelijaviikkoon merkitsee sitä, että nämä opistot voivat toimia nykyisen kaltaisilla ehdoilla eikä niiden asemaa huononnetta. Piennellä erityisryhmällä tarkoitetaan 1 momentissa sellaista ryhmää, jolle sen pienuuden vuoksi kansanopistopalvelujen järjestäminen ilman opiskelijaviikkojen vähimmäismäärän alennusta ei olisi mahdollista ja jolle ei näitä palveluja ole tarkoituksenmukaista järjestää tavanomaisessa opistossa. Sanonnalla ”tarkoitettu antamaan opetusta” halutaan rajata alennusmahdollisuus niihin opistoihin, joiden varsinaiseen tehtävään tällainen opetus kuuluu. Pykälän 2 momentin mukaan opetusministeriö voisi määräajaksi tai toistaiseksi myöntää opistolle oikeuden opetuk-

sen enimmäismäärän ylitykseen joltakin koulutuksen osalta. Tällaista koulutusta on esimerkiksi vaikeavammaisten koulutus sekä eräät taidekoulutuksen lajit, muun muassa musiikkikoulutus. Tällaisissa tapauksissa on tähän asti kouluhallitus myöntänyt ylityslupia työkaudeksi kerrallaan, kun vastaavat määräykset ovat kouluhallituksen ohjeissa. Kun eräillä opistoilla on tällaista koulutusta vakinaisesti, on syytä tällöin myöntää ylitysoikeuksia, jotka ovat voimassa toistaiseksi. Erityisesti syystä voidaan ylitysoikeus myöntää muutoinkin. Jos esimerkiksi opiston on erikoisluonteensa vuoksi on oltava niin pieni, ettei se ilman ylitysoikeutta voi antaa vähintään 2 800:aa tuntia opetusta, olisi sille tällä perusteella mahdollista myöntää oikeus opetustuntien enimmäismäärän ylitykseen. Kuitenkaan ylityslupaa ei olisi myönnettävä pelkästään siitä syystä, että opisto kärsii opiskelijapulaa.

Pykäläehdotuksen 3 momentin tarkoitus on, että opisto saisi määräjän välttämättömien tilojensa kuntoon saattamiselle ilman valtionavun menetystä, esimerkiksi jos ne tulipalon tai muun sellaisen katastrofin johdosta ovat turmeltuneet. Näin opisto voisi jatkaa toimintaansa pienemmissä tiloissa kunnes menetetyt tilat on saatu kuntoon tai korvatuiksi.

6 §. Nykyisen lain 4 §:n 2 momentin mukainen lisäavustusmahdollisuus ehdotetaan säilytettäväksi. Sen enimmäismäärästä säätäminen on tarpeetonta, kun avustus myönnetään tulo- ja menoarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa ja 7 §:ssä säädetään opistokohtaisen avustuksen enimmäismäärästä.

Koska lisäavustusta on tarkoitus käyttää myös ehkäisemään uuden lain mahdollisesti aiheuttamia liian jyrkkiä vähennyksiä joidenkin, varsinkin pienimpien opistojen valtionavussa, sen tarve tulee olemaan suurin ensimmäisinä vuosina.

7 §. Käyttökustannuksiin 2, 3 ja 6 §:n mukaan myönnettävän valtionavun enimmäismääräksi ehdotetaan 95 prosenttia valtionapuun oikeuttavien käyttökustannusten määrästä. Tällä tarkoitetaan opistokohtaista enimmäismäärää, jolla ehkäistään mahdollinen pyrkimys liialliseen kustannusten säästöön.

8 §. Säännös on nykyisen lain 4 §:n 4 momentin mukainen. Opintorahan enimmäismäärä on muutettu 80 prosentiksi keskimääräisten opintomaksujen kokonaismäärästä.

9 §. Säännös on nykyisen lain 7 §:n mukainen.

10 §. Säännös mahdollistaa samankaltaisen koelutoiminnan kuin on käytössä kansalais- ja työväenopistoissa.

11 §. Säännös on nykyisen lain 8 §:n mukainen.

12 §. Säännös vastaa voimassa olevaan lakiin väliaikaisesti lisättyä 6 a §:ää, jota on sovellettu vuosilta 1982 ja 1983 myönnettyyn valtionapuun.

13 §. Säännös vastaa nykyisen lain 9 §:n säännöstä.

14 §. Valtionavun myöntämisestä on nykyisin säädetty asetuksessa. Lisäavustuksen myöntää voimassa olevan asetuksen mukaan valtioneuvosto. Nyt ehdotetaan myöntäminen säädettäväksi opetusministeriön tehtäväksi, kuten nykyisin kansalais- ja työväenopistoissa. Lisäavustuksen merkitys onkin suuri valtionapujärjestelmän muutosta seuraavana siirtymä kautena.

15 §. Säännös on uusi, ja sen tarkoituksena on vähentää aikaa vievää valitusmenettelyä ilman, että opistojen oikeusturva siitä kärsii.

16 §. Pykälä on sisällöltään sama kuin nykyisen lain 12 §.

17 §. Muutoin säännös on sama kuin nykyisen lain 11 §:ssä paitsi että erivapaus voitaisiin myöntää vain rehtorin kelpoisuusehdoista. Asetuksella on tarkoitus säätää, että opetusministeriö voisi hyväksyä opettajankelpoisuuden tuottavaksi muunkin kuin säädetyt tutkinnon ja myös opetuslalla saavutetun kokemuksen ja taidon.

18 §. Säännös on sisällöltään sama kuin nykyisen lain 13 §.

19 §. Laki ehdotetaan saatettavaksi voimaan työkauden alusta 1 päivästä elokuuta 1984, mutta valtionavun osalta sitä sovellettaisiin vasta 1 päivästä tammikuuta 1985 eli tilivuoden alusta.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Luonnos asetukseksi kansanopistojen valtionavusta on tämän esityksen liitteenä.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kansanopistojen valtionavusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansanopisto on yleissivistävää ja ammatillissivistävää aikuiskoulutusta antava sisäoppilaitos.

Kansanopisto voi antaa myös ammatillista perus- ja lisäkoulutusta siten kuin asetuksella säädetään.

2 §

Kansanopisto, joka täyttää säädetyt ehdot, saa 80 prosenttia valtionapua kohtuullisiin käyttökustannuksiin, joihin luetaan:

1) rehtorin ja opettajien palkat, tuntiopettajien ja luennoitsijoiden palkkiot ja muun opistossa tarvittavan henkilökunnan palkat sekä lakisääteiset palkkauksen perusteella työnantajalle määrätty maksut ja henkilökunnan ryhmähenkivakuutusmaksut;

2) tarpeellisten huonetilojen vuokrat ja valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaiset vuokra-arvot, uusien tilojen ensikertaisen kalustamisen aiheuttamat menot ja katumaksut; sekä

3) tuntiopettajien ja luennoitsijoiden sekä yhteisten opettajien matkakustannukset ja päivärahat, lämpö-, vesi-, valo- ja käyttövoimameno, kirjastosta, opetusvälineiden ja opistokaluston hankkimisesta, vuokraamisesta ja kunnossapidosta sekä irtaimiston vakuuttamisesta aiheutuvat menot, jollei niihin saada valtionapua 2 kohdan perusteella, ulkopuolisten palvelujen hankkimisesta aiheutuvat menot sekä ilmoitus-, monentam- ja toimistomenot.

3 §

Opetusministeriö vahvistaa etukäteen vuosittain todennäköisten keskimääräisten kustannusten perusteella 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettujen menojen rahamäärän opiskelijaviikkoa kohti. Näihin menoihin myönnetään valtionapua laskennallisesta kustannuserästä. Tämä määräytyy kertomalla vahvistettu rahamäärä opiston vuotuisten opiskelijaviikkojen määrällä, johon sisältyvistä opiston ulkopuolella asuvien opiskelijain opiskelijaviikoista on vähennetty neljäsosa ja näin saatu viikkomäärä pyöristetty ylöspäin lähimpään kokonaislukuun.

4 §

Kansanopiston valtionavun saamisen ehtona on:

1) että opisto on yleisen sivistystarpeen vaatima ja että sillä on valtioneuvoston myöntämä perustamislupa sekä lääninhallituksen vahvistama ohjesääntö;

2) että opisto on valtion tarkastuksen alainen;

3) että opistoa ei ylläpidetä taloudellisen voiton saamiseksi;

4) että opistolla on tarpeelliset toimintatilat ja opiskelijain asuntotilat sekä asunnot niille henkilökuntaan kuuluville, joiden asuminen opiston yhteydessä on tarpeellista;

5) että opetus tapahtuu perusoppijaksoina ja kursseina siten, että vuotuinen perusoppijakso kestää vähintään 12 työviikkoa ja kurssi vähintään kolme päivää;

6) että perusoppijakson ja kurssien valtionapuun oikeuttavien opiskelijaviikkojen yhteismäärän keskiarvo kahtena peräkkäisenä työvuotena on vähintään luku, joka saadaan kertomalla 24 työviikkoa asetuksen mukaisesti vahvistettua opiston opiskelijapaikkamäärää osoittavalla luvulla;

7) että opiskelija saa opetusta vähintään 25 opetustuntia työviikossa tai vähintään viisi opetustuntia päivää kohti;

8) että opetuksen määrän keskiarvo kahtena perättäisenä työvuotena ei ylitä 2,4:ää opetustuntia valtionapuun oikeuttavaa opiskelijaviikkoa kohti opistossa, jossa opiskelijapaikkamäärä on enintään 60, eikä 2,2:ta opetustuntia opistossa, jossa opiskelijapaikkamäärä on suurempi kuin 60;

9) että opiston omaisuutta hoidetaan asianmukaisesti ja huolellisesti sekä että opiston omistussuhteet ja hallinto ovat sellaiset, että ne ovat

takeena valtionavulla hankitun omaisuuden käyttämisestä oikeaan tarkoitukseensa; sekä

10) että opisto täyttää asetuksella säädettyt muut valtionavun ehdot.

5 §

Jos opiskelijaviikkojen yhteismäärän keskiarvo kahtena perättäisenä työvuotena on 4 §:n 6 kohdassa säädettyä pienempi, vähennetään muun opistossa tarvittavan henkilökunnan kuin rehtorin, opettajien ja luennoitsijoiden palkkaukseen 2 §:n 1 kohdan mukaan myönnettävästä sekä huonetilojen vuokriin, vuokra-arvoihin ja katumaksuihin 2 §:n 2 kohdan mukaan myönnettävästä valtionavusta alitusta vastaava osuus siltä tilivuodelta, jona jälkimmäinen mainituista työvuosista päättyy. Opetusministeriö voi erityisestä syystä myöntää opistolle, joka sijaitsee saaristoalueella tai harvaan asutulla seudulla tai joka on tarkoitettu antamaan opetusta pienelle erityisryhmälle, oikeuden määrääjäksi tai toistaiseksi alittaa 4 §:n 6 kohdassa tarkoitetun vähimmäismäärän. Alennettu opiskelijaviikkojen yhteismäärän keskiarvo ei kuitenkaan saa olla pienempi kuin 650 opiskelijaviikkoa.

Jos opetuksen määrän keskiarvo kahtena perättäisenä työvuotena on 4 §:n 8 kohdassa säädettyä suurempi, vähennetään opettajien ja luennoitsijoiden palkkaukseen 2 §:n 1 kohdan mukaan myönnettävästä valtionavusta ylitystä vastaava osuus siltä tilivuodelta, jona jälkimmäinen mainituista työvuosista päättyy. Opetusministeriö voi myöntää opistolle määrääjäksi tai toistaiseksi oikeuden joko koko opetuksen määrän tai sen jonkin osan ylitykseen.

Jollei opistolla ole kaikkia 4 §:n 4 kohdassa tarkoitettuja tiloja, kouluhallitus voi asettaa määrääjän, jonka kuluessa tarpeelliset tilat on hankittava valtionavun menettämisen uhalla.

6 §

Jos kansanopiston taloudellinen asema erityisestä syystä on heikko tai jos opiston toiminta erityisluonteensa vuoksi aiheuttaa tavallista suurempia kustannuksia, voidaan opistolle myöntää lisäävustusta valtion tulo- ja menoarviossa tarkoitukseen osoitetusta määrärahadasta.

7 §

Käyttökustannuksiin 2, 3 ja 6 §:n mukaan myönnettävän valtionavun kokonaismäärä ei saa ylittää 95:tä prosenttia 2 §:ssä tarkoitettujen todellisten kustannusten määrästä.

8 §

Kansanopisto saa valtionapua jaettavaksi opintorahana opiskelijoille, jotka täyttävät opintotukilaissa (28/72) opintotuen saamiselle säädettyt yleiset edellytykset, mutta jotka eivät voi saada opintorahaa opintotukilain nojalla. Opintorahan suuruus kutakin opiskelijaa kohti on enintään 80 prosenttia vahvistetusta keskimääräisten opintomaksujen kokonaismäärästä. Opintoraha myönnetään vähintään neljä viikkoa mutta alle neljä kuukautta kestäviä opintoja varten.

9 §

Kansanopisto, joka on määrätty kansanopiston opettajiksi aikovien harjoitteluopistoksi, saa harjoittelun järjestämistä varten valtionapua valtion tulo- ja menoarviossa tarkoitukseen osoitetusta määrärahadasta.

Kouluhallitus voi valtion tulo- ja menoarvioon otetun määrärahan rajoissa järjestää kansanopistojen opettajille täydennyskoulutusta.

10 §

Kansanopistolle voidaan myöntää erityistä kokeiluvaltionapua valtakunnallisesti merkittävää kokeilua varten valtion tulo- ja menoarviossa tarkoitukseen osoitetusta määrärahadasta.

Kokeiluvaltionavun myöntämisen edellytyksenä on, että opetusministeriö on kouluhallituksen esityksestä hyväksynyt suunnitelman kokeilua varten.

11 §

Kansanopistolle voidaan myöntää omien huonetilojen hankkimiseen, laajentamiseen ja perusparannuksiin sekä niitä varten otettujen lainojen maksamiseen valtionapua ja lainaa valtion tulo- ja menoarviossa tarkoitukseen osoitetusta määrärahadasta. Valtionavun saamisen ehtona on, että kansanopiston omien huonetilojen hankkimiselle ja niiden laajentamiselle on ennen hankkimista tai laajentamista saatu opetusministeriön lupa.

12 §

Milloin uuden henkilöstön palkkaamiselle on valtion tulo- ja menoarviossa asetettu enimmäismäärä, voidaan uutta valtionapuun oikeuttavaa henkilöstöä palkata vain tämän enimmäismäärän rajoissa.

13 §

Kansanopiston henkilökuntaan kuuluvan 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetun henkilön oikeudesta eläkkeeseen ja oikeudesta hänen jälkeensä suoritetta-

vaan perhe-eläkkeeseen sekä opistolle palkkaukseen tulevasta valtionavusta vähennettävästä eläkekustannusosuudesta on voimassa, mitä niistä on eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä annetussa laissa (382/69) säädetty. Sanotun lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu kustannusosuusprosentti määräytyy siitä prosenttimäärästä, jonka mukaan opisto tämän lain mukaan itse osallistuu palkkauksesta aiheutuviin kustannuksiin.

14 §

Kouluhallitus myöntää 2 ja 8—10 §:ssä tarkoitetun valtionavun ja opetusministeriön 6 §:ssä tarkoitetun lisävastuksen sekä 11 §:ssä tarkoitetun valtionavun ja lainan.

15 §

Kouluhallituksen 2—5, 7, 9 ja 13 §:n nojalla tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen tyytymättömällä opiston ylläpitäjällä on oikeus kirjallisesti vaatia päätökseen oikaisua kouluhallitukselta kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan.

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta niin kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty.

16 §

Jos valtionapua saavan kansanopiston toiminnassa ilmenee epäkohtia, joita ei huomautuksesta huolimatta korjata asetetussa määräajassa, voi kouluhallitus keskeyttää valtionavun maksamisen

toistaiseksi joko osaksi tai kokonaan. Jos kouluhallitus katsoo, että opiston valtionapu on lopetettava, on sen tehtävä siitä esitys opetusministeriölle, joka päättää asiasta.

Jos opiston valtionapu on lopetettu tai jos opisto on lopettanut toimintansa tai jos valtionavulla hankittua omaisuutta lakataan käyttämästä tämän lain mukaiseen tarkoitukseen, on myönnettyä valtionapua vastaava osuus omaisuuden käyvästä arvosta palautettava valtiolle, jollei opetusministeriö erityisestä syystä toisin päättä.

17 §

Rehtorin ja opettajan kelpoisuusehdoista säädetään asetuksella. Valtioneuvosto voi erityisestä syystä myöntää rehtorin kelpoisuusehdoista erivapauden.

18 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

19 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1984. Valtionavun osalta tätä lakia sovelletaan kuitenkin vasta tilivuoden 1985 menoihin.

Tällä lailla kumotaan kansanopistojen valtionavusta 29 päivänä elokuuta 1969 annettu laki (556/69) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Kumottavaa lakia sovelletaan kuitenkin valtionavun osalta koko tilivuoden 1984 menoihin.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 4 päivänä toukokuuta 1984

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Opetusministeri *Kaarina Suonio*

Asetus

kansanopistojen valtionavusta

Opetusministerin esittelystä säädetään kansanopistojen valtionavusta päivänä kuuta 198 annetun lain (/) nojalla:

Yleisiä säännöksiä

1 §

Kansanopistojen valtionavusta annetun lain (/), jäljempänä kansanopistolaki, 4 §:ssä tarkoitettua perustamislupaa koskeva hakemus on jätettävä kouluhallitukselle, joka lausuntoineen toimittaa sen valtioneuvostolle. Hakemuksen yhteydessä on valtioneuvoston vahvistettavaksi esitettävä kansanopiston työohjelma, johon sisältyvät tiedot opiston omistajasta, nimestä, kotipaikasta, opetuskielestä sekä opiston erityisestä tarkoituksesta. Hakemukseen on liitettävä selvitykset omistajan taloudellisesta asemasta, opiston opiskelijamäärästä, toimitiloista sekä arvioituista perustamis- ja käyttökustannuksista.

Työohjelman muutos on samassa järjestyksessä toimitettava valtioneuvoston vahvistettavaksi. Haettaessa lupaa omistusoikeuden siirtoon tulee hakemukseen liittää selvitys uuden omistajan taloudellisesta asemasta ja oikeaksi todistettu jäljennös omistusoikeuden siirtoasiakirjasta.

2 §

Opiston hallintoa varten on omistajan asetettava vähintään viisijäseninen johtokunta, jonka yhtenä jäsenenä, jollei muuta ole säädetty, on opiston rehtori. Johtokunnaksi voidaan määrätä myös omistajayhteisön johtokunta täydennettynä opiston rehtorilla.

Opiston henkilökunnalle on varattava tilaisuus valita johtokunnan kokouksiin seuraaja.

3 §

Kansanopiston ohjesäännössä tulee määrätä:

1) johtokunnan kokoonpanosta, asettamisesta ja tehtävistä;

2) rehtorin ja opettajien tehtävistä, virkavapaudesta sekä muista oikeuksista ja velvollisuuksista;

3) opettajakunnan kokoonpanosta ja tehtävistä;

4) opiston toimihenkilöiden ja työntekijäin ottamisesta, eroamisesta sekä työtodistusten antamisesta;

5) opettajien, muun henkilökunnan ja opiskelijain yhteistyöstä opiston sisäisen toiminnan järjestämisessä sekä järjestyksen ja työrauhan ylläpidossa;

6) päiväkirjan pidosta ja arkiston hoidosta;

7) taloudenhoidosta ja kirjanpidosta; sekä

8) muista opistoa koskevista asioista, joita koskevien määräysten ottamista ohjesääntöön on pidettävä tarpeellisena.

Lääninhallitus voi, milloin se katsoo, ettei vahvistettu ohjesääntö enää ole lainmukainen tai tarkoituksenmukainen, vaatia sen muuttamista asettamansa määräajan kuluessa.

Toiminta ja opetus

4 §

Kansanopistolain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua yleissivistävän opetuksen kansanopisto voi järjestää aatetaustansa ja kasvatustavoitteittensa mukaisesti yleissivistävään pohjakoulutukseen, yhteiskunnalliseen koulutukseen tai harrastustavoitteiseen koulutukseen painottuvaksi tai muulla tavoin kansalaisten yleissivistystä, persoonallista kehitystä ja yhteiskuntakelpoisuutta edistäväksi. Saman momentin tarkoittama ammatillisivistävä koulutus ei saa olla keskiasteen koulutuksen rinnastettavaa.

Perusoppijakso voi olla linjakoinen sekä käsittää yhden tai useampia perättäisiä vuosikursseja.

Uusien linjojen perustamiseen kansanopistoon on saatava kouluhallituksen suostumus.

5 §

Kansanopistolain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua ammatillista koulutusta kansanopisto voi antaa kouluhallituksen luvalla, milloin se ammatillisen koulutuksen yleisjärjestelyjen kannalta on tarkoituksenmukaista ja tarpeellista.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä keskiasteen koulutuksen kehittämisestä annetussa laissa (474/78) ammatillisesta koulutuksesta on säädetty. Opetusministeriö antaa yleisohjeet kansanopistojen ammatillisen koulutuksen aloista, laadusta ja laajuudesta.

6 §

Työvuosi alkaa elokuun ensimmäisenä päivänä ja päättyy seuraavan vuoden heinäkuun viimeisenä päivänä.

Työvuotta varten on laadittava opetuksen järjestämisestä toimintasuunnitelma, joka johtokunnan on hyväksyttävä ja toimitettava lääninhallituksen vahvistettavaksi kuukauden kuluessa työvuoden alkamisesta.

7 §

Toimintasuunnitelmaan kuuluvaa perusoppijaksoa varten on laadittava opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma on johtokunnan hyväksyttävä ja toimitettava lääninhallituksen vahvistettavaksi kuukauden kuluessa perusoppijakson alkamisesta.

Kansanopistolain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua ammatillista peruskoulutusta varten opetussuunnitelma on laadittava opintolinjan runkosuunnitelman mukaan. Kunkin opintolinjan runkosuunnitelman vahvistaa kouluhallitus. Runkosuunnitelmasta on saatava ammattikasvatushallituksen lausunto tai, jos opetusministeriön ohjeissa niin määrätään, ammattikasvatushallituksen hyväksyminen.

8 §

Kutakin toimintasuunnitelmaan kuuluvaa erilaista kurssia varten on laadittava kurssiohjelma. Milloin kurssi toimeenpannaan jaksoina, tulee kurssiohjelmaan sisällyttää kaikki työvuoden aikana toimeenpantavat jaksot.

Kurssiohjelma on johtokunnan hyväksyttävä ja toimitettava lääninhallituksen vahvistettavaksi ennen kurssin alkua tai milloin saman kurssiohjelman mukaisesti toimeenpannaan useita kursseja, ennen ensimmäisen kurssin alkua.

9 §

Toimintasuunnitelman, opetussuunnitelman ja kurssiohjelman muutokset on niinkään toimitettava lääninhallituksen vahvistettaviksi.

Opiskelijat

10 §

Kansanopiston opiskelijaksi hyväksyttävältä vaaditaan, että hän on suorittanut oppivelvollisuutensa tai täyttänyt kuusitoista vuotta.

Kansanopisto voi, milloin opetuksen tarkoitus tai taso sitä edellyttää, asettaa opiskelijaksi hyväksyttävälle edellä mainittua korkeamman pohjakoulutus- ja ikävaatimuksen.

Opetusministeriö voi 5 §:ssä tarkoitetuissa yleisohjeissa määrätä kansanopistolain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua ammatillista peruskoulutusta varten muita kuin edellä mainittuja pohjakoulutusvaatimuksia ja ikärajoja.

11 §

Opiskelijoiksi voidaan, mikäli opetustilat sen sallivat, ottaa opistolla asuvien lisäksi myös opiston ulkopuolella asuvia henkilöitä.

12 §

Opiskelijat perusoppijaksolle ja kurssille hyväksyy rehtori.

Opiskelijain ottamisesta kansanopistolain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun koulutukseen kouluhallitus voi antaa erityisiä ohjeita.

13 §

Opiskelijalle, joka rikkoo opiston sisäistä järjestystä, häiritsee työrauhaa tai käyttäytyy muutoin sopimattomasti, voi rehtori, asianomaista kuultuaan ja saatuaan opettajakunnan lausunnon, antaa varoituksen tai erottaa hänet opistosta enintään kahden viikon määräajaksi tai lopullisesti.

Opiskelijan lopullista erottamista koskeva päätös on saatettava johtokunnan hyväksyttäväksi. Johtokunnan päätökseen on opiskelijalla tai, jos hän on alaikäinen, hänen holhoojallaan oikeus hakea muutosta kouluhallitukselta 30 päivän kuluessa päätöksestä kirjallisen tiedon saatuaan. Kouluhallituksen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Henkilökunta

14 §

Opistossa on rehtorin toimi. Rehtorin tulee johtaa ja valvoa opiston toimintaa sekä ottaa osaa opetustyöhön.

Kansanopiston sisäoppilaitosluonteeseen kuuluvia tehtäviä varten voi opistossa olla apulaisrehtori. Apulaisrehtorin johtokunta valitsee opiston päätoimisista opettajista. Milloin opiston toimintaolosuhteiden vuoksi on tarpeellista, voi opistossa kouluhallituksen suostumuksella olla apulaisrehtorin toimi. Apulaisrehtorin tehtävät määrää opiston johtokunta.

Opistossa voi kouluhallituksen suostumuksella olla vararehtori, joka toimii rehtorin sijaisena tämän ollessa estynyt ja avustaa rehtoria johtamistehtävissä johtokunnan vahvistaman työnjaon mukaan. Vararehtorin johtokunta valitsee opiston vakinaisista opettajista.

15 §

Opistossa tulee olla tarpeellinen määrä opettajan toimia, jotka ovat vakinaisia tai toistaiseksi täytettäviä. Opistoon voidaan ottaa myös tilapäisiä opettajia enintään työvuodeksi kerrallaan sekä tuntiopettajia ja luennoitsijoita.

Opettajan toimen perustamiseen, muuttamiseen ja lakkauttamiseen sekä tilapäisen opettajan ottamiseen kuukautta pitemmäksi ajaksi tulee saada kouluhallituksen suostumus.

Rehtori ja opettajat muodostavat opiston opettajakunnan, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä määrätään ohjesäännössä.

16 §

Avoimeksi tullut rehtorin ja vakinaisen opettajan toimi täytetään vakinaisesti seuraavan työvuoden alusta. Toimi voidaan kuitenkin täyttää väliaikaisesti enintään työvuodeksi kerrallaan, milloin se kelpoisten tai soveliaiden hakijoiden puuttuessa, opetustoiminnan uudelleenjärjestelyn tai muun painavan syyn vuoksi on tarpeellista.

Täytettäessä edellä mainittuja toimia vakinaisesti ne on julistettava haettaviksi vähintään kolmekymmentä päivää ennen hakuajan päättymistä ilmoituksella, joka on julkaistava Virallisessa lehdessä vähintään viisitoista päivää ennen hakuajan päättymistä sekä jossakin sanomalehdessä.

17 §

Rehtorin ja vakinaisen opettajan johtokunta valitsee aluksi kahdeksi koevuodeksi. Jos valittu koeajan kuluessa havaitaan kykeneväksi ja soveliaaksi toimeen, annetaan hänelle koeajan päätyttyä toimeenvahvistuskirja. Valitulle, joka aikaisemmin on saanut toimeenvahvistuskirjan kansanopiston vastaavaan toimeen, voidaan antaa toimeenvahvistuskirja ennen koeajan päättymistä

tai ilman koeaikaa. Vaali ja toimeenvahvistuskirjan antaminen on alistettava lääninhallituksen vahvistettavaksi.

Jos koeajaksi valittu rehtori tai opettaja osoitetaan sen kuluessa kykenemättömäksi tai toimeen sopimattomaksi, johtokunnan tulee irtisanoa hänet toimestaan viimeistään koeajan päättymisestä sekä alistaa irtisanominen lääninhallituksen vahvistettavaksi.

Opiston työn uudelleenjärjestelyn johdosta voidaan sekä koeajaksi valittu että toimeenvahvistuskirjan saanut rehtori ja opettaja irtisanoa toimestaan kolmen kuukauden irtisanomisajalla, jos kouluhallitus antaa siihen suostumuksensa.

18 §

Johtokunnan suorittamaa rehtorin ja vakinaisen opettajan vaalia ja sen vahvistamista koskevaan lääninhallituksen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Jos toimen hakija katsoo, että 1 momentissa tarkoitettu johtokunnan päätös on syntynyt laista poikkeavassa järjestyksessä tai että se muutoin on lain tai asetuksen vastainen, saa hän vaatia siihen kirjallisesti oikaisua lääninhallitukselta seitsemän päivän kuluessa vaalin toimittamisesta, vaalipäivää lukuun ottamatta.

Lääninhallituksen päätökseen muistutusasiassa saadaan hakea muutosta valittamalla kouluhallitukseen 30 päivän kuluessa päätöksestä tiedoksi saamisesta. Kouluhallituksen asiasta antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

19 §

Opettajan toistaiseksi täytettävään toimeen, väliaikaisen rehtorin ja opettajan sekä tilapäisen opettajan samoin kuin rehtorin ja opettajan sijaisen ottaa johtokunta. Opettajan ottaminen toistaiseksi täytettävään toimeen sekä väliaikaisen rehtorin ja opettajan, tilapäisen opettajan sekä rehtorin ja opettajan sijaisen ottaminen kuukautta pitemmäksi ajaksi on alistettava lääninhallituksen vahvistettavaksi.

Johtokunta päättää tuntiopettajan ottamisesta työvuodeksi toimintasuunnitelman hyväksymisen yhteydessä. Tuntiopettajan ja luennoitsijan ottamisesta perusoppijaksoa varten johtokunta päättää perusoppijakson opetussuunnitelman ja kurssia varten kurssiohjelman hyväksymisen yhteydessä.

20 §

Yleisenä kelpoisuusehtona rehtorin toimeen vaaditaan, että hakija on suorittanut filosofian

kandidaatin tutkinnon tai muun vastaavan ylempään korkeakoulututkinnon ja että hänellä on joko kandidaatin tutkinnossa tai erikseen saatu arvosana aikuiskasvatuksessa, kansansivistysopissa, kasvatustieteessä, kasvatus- ja opetusopissa tai kasvatustieteessä, kasvatustieteessä taikka koulutusohjelmiin perustuvassa tutkintojärjestelmässä vähintään 15 opintoviikon opinnot vastaavalla tieteenalalla sekä että hän on suorittanut kouluhallituksen vahvistaman ohjesäännön mukaisen harjoittelun.

21 §

Yleisenä kelpoisuusehtona vakinaisen ja toistaiseksi täytettävään opettajan toimeen vaaditaan, että hakija on suorittanut filosofian kandidaatin tutkinnon tai muun vastaavan korkeakoulututkinnon, aineenopettajan tutkinnon tai opetusalan edellyttämän, kouluhallituksen hyväksymän muun tutkinnon. Toimeen soveltuvan tutkinnon lisäksi vaaditaan kansanopistolain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua ammatillista peruskoulutusta antavan opettajan toimeen hakijalta vähintään kahden vuoden käytännön kokemus opetusalaan.

Lisäksi vaaditaan kaikilta hakijoilta tutkintoon sisältyvänä tai erikseen suoritettu arvosana aikuiskasvatuksessa, kansansivistysopissa, kasvatustieteessä, kasvatus- ja opetusopissa tai kasvatustieteessä, kasvatustieteessä taikka koulutusohjelmiin perustuvassa tutkintojärjestelmässä vähintään 15 opintoviikon opinnot vastaavalla tieteenalalla sekä kouluhallituksen vahvistaman ohjesäännön mukainen harjoittelu.

Erityisestä syystä voi opetusministeriö hyväksyä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tutkintoa korvaavaksi myös muun tutkinnon tai opetusalaan saavutetun kokemuksen ja taidon.

22 §

Tuntiopettajalla ja luennoitsijalla tulee olla tehtävän edellyttämä kokemus ja taito.

23 §

Rehtoriin, apulaisrehtoriin ja opettajaan sovellettavista kurinpidollisista seuraamuksista päättää johtokunta. Se voi toimessa tehdyn laiminlyönnin, rikkomuksen tai sopimattoman käyttäytymisen perusteella asianomaista kuultuaan antaa hänelle varoituksen, vapauttaa hänet enintään kolmen kuukauden määräajaksi tehtävänsä hoitamisesta ja määrätä palkkauksen sanotulta ajalta menetetyksi tai erottaa hänet irtisanomisaikaa noudattamatta.

Johtokunnan päätöksestä, jolla rehtorille tai opettajalle on määrätty kurinpidollinen seuraamus, on asianomaisella oikeus valittaa kouluhallitukselle 30 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan. Kouluhallituksen päätökseen ei voi hakea muutosta valittamalla.

24 §

Opistossa tulee olla tarpeellinen määrä muuta henkilökuntaa, jonka toimien perustamiseen, muuttamiseen ja lakkauttamiseen tulee saada kouluhallituksen suostumus.

Opetusministeriön vahvistamin perustein voidaan 1 momentissa tarkoitettuun henkilökuntaan lukea myös opiskelijanavustajia vaikeavammaisia opiskelijoita varten.

25 §

Opiston tulee pitää rehtorista, opettajista sekä muusta henkilökunnasta nimikirjaa kouluhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Valtionapu

26 §

Opiston tilivuosi on kalenterivuosi.

Kansanopistolain 2 §:ssä tarkoitettua valtionapua opiston johtokunnan on haettava kouluhallitukselta kultakin vuodelta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä. Opetusministeriö voi oikeuttaa kouluhallituksen myöntämään valtionavun myös määrääjän jälkeen saapuneen hakemuksen perusteella. Valtionapua koskevaan hakemukseen on liitettävä tilitys opiston tuloista ja menoista kouluhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti sekä muut tarpeelliset selvitykset.

27 §

Kouluhallitus tekee opetusministeriölle esityksen vuosittain elokuun loppuun mennessä kansanopistolain 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettujen käyttömenojen suuruudesta opiskelijaviikkoa kohti seuraavalle vuodelle.

Opetusministeriö vahvistaa kunakin vuonna edellä tarkoitettujen käyttömenojen markkamäärän opiskelijaviikkoa kohti seuraavalle vuodelle edellisen vuoden keskimääräisten menojen sekä kuluvan ja seuraavan vuoden kustannustason muutosta koskevan arvion perusteella.

28 §

Kulloinkin kulumassa olevan vuoden menoja varten kansanopistolle suoritetaan ennakkona likimäärin 95 prosenttia siitä määrästä, joka opis-

ton ohjesäännön määräämässä järjestyksessä hyväksytyt talousarvio mukaan arvioidaan tulevan kansanopistolain 2 §:ssä mainittujen valtionapujen vuotuisiksi yhteismääräksi. Ennakosta suoritetaan kunkin kuukauden 11 päivän jälkeen yksi kahdestoista osa edellä mainitusta vuotuisen valtionavun arvioidusta ennakkomäärästä.

Ennakon suuruuden määräämistä varten opiston johtokunnan on joulukuun 15 päivään mennessä toimitettava kouluhallitukselle seuraavan vuoden hyväksytyt talousarvio kouluhallituksen antamien ohjeiden mukaisine liitteineen.

Jos opiston maksamien palkkojen palikkausperusteita on tilivuoden aikana tarkistettu, voidaan ennakkoa korottaa tai alentaa palikkausten muutosten edellyttämällä tavalla.

29 §

Valtiovarainministeriö vahvistaa kouluhallituksen esityksestä yleiset perusteet, joiden mukaan kansanopistolain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetut palkat ja palkkiot hyväksytään valtionapuun oikeuttaviksi.

30 §

Vuokrattujen huonetilojen lämmitys- ja sähkömenot luetaan 2 §:n 3 kohdan mukaisiin käyttömenoihin.

31 §

Kansanopistolain 4 §:n 4 kohdassa tarkoitettuihin toimintatiloihin luetaan tarpeelliset opetustilat, huolto- ja varastotilat, toimistotilat, opiskelijain vapaa-aika- ja virkistystilat, henkilökunnan sosiaalitilat sekä opiston tilojen sallimissa puitteissa opettajien tauko- ja työskentelyhuoneet.

32 §

Kansanopistolain 4 §:n 6 kohdassa tarkoitettun valtionapuun oikeuttavien opiskelijapaikkojen määrän vahvistaa kouluhallitus ottaen huomioon opiston opetustilat, asuntolatilojen kunnan, rakenteellisen tarkoituksenmukaisuuden sekä kohtuullisen majoitustiheyden. Milloin opiston opiskelijapaikkamäärää ei ole tarkoituksenmukaista vahvistaa majoituspaikkojen määrän mukaisesti, voidaan se vahvistaa pienemmäksi tai suuremmaksi ottaen huomioon opiston opiskelijamäärän tosiasiallinen suuruus viiden viimeksi kuluneen työvuoden aikana.

33 §

Kouluhallituksen asiana on valvoa, ettei valtionapua makseta tarpeettomista kustannuksista. Tämän vuoksi kouluhallituksen tulee antaa opis-

toille tarpeenmukaiset ohjeet opettajien ja muun henkilökunnan määrästä sekä muista kansanopistolain 2 §:n 1—2 kohdan mukaisista kustannuksista, jollei ohjeiden antamisesta tai valtionavun perusteista ole toisin säädetty tai määrätty.

34 §

Kansanopistolain 6 §:ssä tarkoitettua lisäavustusta käyttökustannuksiin on opiston johtokunnan haettava opetusministeriölle osoitetulla hakemuksella, joka on toimitettava kouluhallitukselle huhtikuun loppuun mennessä sinä vuonna, jolta lisäavustusta haetaan.

35 §

Kansanopistolain 8 §:ssä tarkoitetun opintorahan myöntää kouluhallitus. Opiston on toimitettava kouluhallitukselle sen vahvistaman kaavan mukaiselle lomakkeelle laadittu selvitys jokaisesta opintorahan hakijasta.

Opintorahan laskentaperusteena olevan keskimäärien opintokustannusten kokonaismäärän vahvistaa kouluhallitus. Keskimääräiseen opintomaksuun luetaan ne kurssi-, asunto- ja ravintomaksut, jotka opistot perivät kansanopistolain mukaiseen opintorahaan oikeuttavista opinnoista.

36 §

Opiston uudisrakennuksen tai rakennuslaajennuksen rakennusohjelmalle ja pääpiirustuksille on opiston johtokunnan ennen rakennustyöhön ryhtymistä hankittava kouluhallituksen vahvistus. Sama koskee myös sellaista perusparannusta, jolla oleellisesti muutetaan rakennuksen tai huoneiston käyttötarkoitusta.

37 §

Kansanopistolain 11 §:ssä tarkoitettua valtionapua ja lainaa haetaan vuosittain kouluhallituksen ohjeiden mukaan.

Korkotukilainan hakemisesta ja myöntämisestä on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty tai määrätty.

38 §

Opisto on velvollinen järjestämään tilinpidon ja varojen hoidon sekä pitämään luettelon omaisuudestaan niiden ohjeiden mukaan, jotka kouluhallitus katsoo tarpeellisiksi antaa.

Erinäisiä säännöksiä

39 §

Kansanopiston valvonta kuuluu kouluhallitukselle ja sen alaisena lääninhallituksille.

Kansanopisto on velvollinen toimittamaan kouluhallitukselle ja lääninhallitukselle kouluhallituksen tarpeellisina pitämät ilmoitukset ja kertomukset perusoppijaksoista ja kursseista sekä kuukauden kuluessa työvuoden päättymisestä kouluhallituksen vahvistaman kaavan mukaisen toimintakertomuksen. Opisto on myös velvollinen toimittamaan kouluhallitukselle ja lääninhallitukselle niiden vaatimat muut tiedot ja selvitykset toiminnastaan ja valtionavun käytöstä sekä esittämään viranomaisten valtuuttamille tarkastajille niitä koskevat asiakirjat.

40 §

Opiston lakkauttamisesta tehty päätös on alistettava kouluhallituksen vahvistettavaksi.

Voimaantulo

41 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

42 §

Kansanopiston rehtorin ja opettajan toimeen on edelleen kelpoinen henkilö, joka ennen tämän asetuksen voimaantuloa on saavuttanut kelpoisuuden sanottuun toimeen ja on asetuksen voimaan tullessa siihen vakinaiseksi nimitettynä, koevuosille valittuna tai toistaiseksi täytettävään toimeen otettuna lakisääteistä valtionapua saavassa kansanopistossa.

